

STADSARCHIEF

JAARVERSLAG 2010

Hof van Habsburg, Goswin de Stassartstraat 145, 2800 Mechelen
Website: <http://stadsarchiefmechelen.be>

Openingsuren:

- Algemene Leeszaal:
maandag, dinsdag en donderdag van 8.30 tot 12.00 en van 13.00 tot 17.00 uur
- Leeszaal Genealogie (stamboomonderzoek):
woensdag van 8.30 tot 12.00 en van 13.00 tot 19.00
en zaterdag van 8.30 tot 12.00 uur

Ontsluiting

Een nieuwe website gelanceerd

Na jarenlange voorbereidingen was het dan op 30 augustus 2010 eindelijk zover: het Stadsarchief lanceerde op die dag de nieuwe website: www.stadsarchiefmechelen.be

De website toont heel snel de rijkdom aan informatie die het Stadsarchief beheert:

- Archievenoverzicht: een volledig en gedetailleerd overzicht van alle ontsloten archieven via een boomstructuur. Waar mogelijk zijn er hier ook koppelingen naar online inventarissen.
- Online inventarissen: zie hieronder bij "Digitale ontsluiting van inventarissen" voor wat er op dit ogenblik online staat. In de loop van de maanden zullen er steeds meer inventarissen op de website verschijnen met een koppeling vanuit het archievenoverzicht. Op termijn zullen ook verschillende bronnen online raadpleegbaar zijn. Zo zal de website meer en meer uitgroeien tot een digitale leeszaal.
- Uitgebreide informatie over de bronnen voor stamboom- en huizenonderzoek.
- Een overzicht van de Mechelse geschiedenis met bibliografie.
- Een toelichting bij de Stedelijke Erfgoedbibliotheek met inbegrip van de catalogus van de Mechelse Bibliotheek.

Uiteraard bevat de website ook alle praktische informatie (bereikbaarheid, openingsuren, tarieven, enz.) en een toelichting van de werking van het Stadsarchief. Via verschillende *social media* zoals Twitter en Facebook deelt de gebruiker al deze informatie met heel de wereld. In de periode 30/08-31/12/2010 kreeg de nieuwe website 17 172 unieke bezoekers over de digitale vloer.

Digitale ontsluiting van inventarissen

In 2009 startte de invoer van inventarissen in Exceltabellen (eigenlijke inventarissen) en Worddocumenten (inleidingen, bijlagen en tafels). Dit project zal meerdere jaren in beslag nemen. De bedoeling is om alle inventarissen uiteindelijk via de vernieuwde website aan het publiek ter beschikking te stellen. Dit zal de opzoekingen grondig versnellen en deze ook van thuis uit mogelijk maken.

Bovendien kunnen gegevens uit Exceltabellen gemakkelijk geïmporteerd worden in een toekomstig archiefbeheersysteem. Tijdelijke en vaste medewerkers zorgen voor de invoer van de gegevens. Nadien gebeurt er een grondige controle.

In 2010 werden de inventarissen van de lederverwerkende ambachten en van het modern archief ingevoerd. Deze worden nagezien en verschijnen in het voorjaar van 2011 op de website. Ook ging de invoer van de omvangrijke tweedelige inventaris op het archief van de Commissie van Openbare Onderstand van start. Deze zal eveneens in de loop van 2011 via de website raadpleegbaar zijn.

Op dit ogenblik zijn er dertien inventarissen ter beschikking via de website. Het gaat om toegangen op het grootste deel van de ambachtsarchieven, de verzameling Varia, de charters, oktroyen, 'lettres missives' en de notariaatarchieven.

Databank Bouwvergunningen (1770-1961) en lancering website MijnAdres.org

Met de nodige volharding en zin voor detail vulden onze medewerksters de databank van de reeks bouwvergunningen verder aan. Dit jaar voerden zij 4.122 vergunningen volledig in, wat het totaal op 29.552 brengt. Er werd vooral gewerkt aan de jaren 1892 – 1894, 1902 -1908, 1929 - 1931. Daarnaast controleerden ze alle vergunningen en verpakten deze in zuurvrije mapjes.

De vruchten van dit jarenlang volgehouden ontsluitingswerk vonden dit jaar hun weg naar het grote publiek. Na drie jaar intense voorbereidingen ging immers op 30 november 2010 de website www.mijnadres.org online. Het gaat om een unieke samenwerking van vijf gemeentelijke archiefinstellingen in Nederland en Vlaanderen, waaronder ook het Mechelse stadsarchief.

Via deze website wordt kilometerslang bouwhistorisch archief van het begin van de 19de eeuw tot 1980 online beschikbaar gesteld voor het grote publiek. Dit betekent dat informatie over bouwvergunningen direct online beschikbaar is. Op de site stelt het stadsarchief gegevens beschikbaar over een kleine 25.000 Mechelse bouwdoSSIERS uit de periode 1927-1961. In de nabije toekomst komen daar geleidelijk oudere jaren bij.

De website komt onder meer tegemoet aan de bezoekers die bij het archief langskomen om een bouwdoSSIER op te vragen. Bij het aanvragen van een bouwvergunning is het voor de aanvrager vaak nuttig om de voorgeschiedenis van zijn pand te kennen. Om daarvoor de oude bouwvergunning terug te vinden moet de aanvrager meestal langsgaan bij de plaatselijke archiefdienst. Het opzoeken en raadplegen is daarbij vaak omslachtig en niet altijd zijn de doSSIERS en bijhorende plans aanwezig. Met Mijnadres.org biedt men de aanvrager de mogelijkheid om informatie over het bouwdoSSIER op elk gewenst moment online in te zien. Hiermee weet de aanvrager meteen of er een vroeger bouwdoSSIER bestaat. Daarnaast is Mijnadres.org ook bijzonder nuttig voor iedereen die geïnteresseerd is in bouwhistorisch onderzoek. Op de website helpt een stappenplan voor historisch huizenonderzoek de onderzoeker op weg.

Inventarisatie archief Linda Van Langendonck

In 2009 verwierf het Stadsarchief het archief van wijlen bouwhistorica Linda Van Langendonck. Dit archief is van onschatbare waarde voor het historisch huizenonderzoek in Mechelen en de regio. Linda Van Langendonck deed gedurende jaren onderzoek naar de historiek van gebouwen in Mechelen, maar ook elders in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant. Daarnaast was ze ook actief als docent Monumentenzorg en Landschapszorg aan de Artesis Hogeschool te Antwerpen. Zo bouwde ze een waardevol bouwhistorisch archief op dat bestaat uit zo'n 90 strekkende meter aan nota's, rapporten, publicaties en beeldmateriaal. Linda Van Langendonck overleed op 11 juni 2009.

Begin 2010 begonnen vrijwilligers Willem Miseur en Willy Hendrickx onder leiding van archivaris Dieter Viaene aan de inventarisatie van haar archief. Op dit ogenblik zijn alle geschreven en gedrukte documenten geschoond, zuurvrij ingepakt en een eerste maal

beschreven. Dit geldt eveneens voor de cd-roms en de ongeveer 10 000 dia's. In een volgende fase worden de beschrijvingen verfijnd en een definitieve toegang gemaakt.

Ontsluitingsactiviteiten van Werkgroep De Ware Vrienden van het Archief

De vrijwilligersgroep de Ware Vrienden verzette dit jaar heel wat werk. Hieronder een overzicht van de voornaamste projecten:

1. Digitalisering registers Burgerlijke Stand Mechelen
Het jaar 1909 werd geïndexeerd en toegevoegd aan de databank Burgerlijke Stand (via ScanSearch).
2. Digitalisering burgerlijke stand deelgemeenten
De indexen op de website werden aangevuld. Hombeek, Leest en Walem zijn nu tot en met 1910 doorzoekbaar, Heffen en Muizen tot en met 1909. Opname in de databank wordt voorzien in 2011.
3. Huizendatabank
Deze databank met archiefverwijzingen naar huizen in Mechelen en omgeving groeide aan tot 27.265 vermeldingen uit diverse bronnen. Deze gegevens zijn uiterst nuttig bij het historisch onderzoek naar huizen, straten en wijken.
4. Het Genealogisch Repertorium van het Mechelse District
In 2010 verschenen volgende nieuwe publicaties in de reeks *'Het Genealogisch Repertorium van het Mechelse District'*:

Nr. 43. François Van der Jeught 'Notariaat Jan Harlinghen. Stadsarchief Mechelen. Registers 901 tot 902 (1607-1615 en 1616)'. Mechelen, 2010, 224 pp.

Nr. 44. François Van der Jeught 'Notariaat Jan Harlinghen. Stadsarchief Mechelen. Registers 899 en 900 (1614 en 1615)'. Mechelen, 2010, pp. 194.

Nr. 45. Marvin Olbrechts 'Notariaten Jan Bachusius, register 41 (1625-1631) en zijn zoon Alexander Bachusius, registers 33 en 34 (1653-1670)'. Mechelen, 2010, pp. 218.

Nr. 46. Marvin Olbrechts 'Notariaat Alexander Guillielmus Bachusius. Registers 35 t.e.m. 37 (1701-1713)'. Mechelen, 2010, pp. 112.

Nr. 47. François Van der Jeught 'Notariaat Jan Harlinghen. Stadsarchief Mechelen. Registers 897 en 898 (1612 en 1613)'. Mechelen, 2010, pp. 260.

Nr. 48. Jan Meutermans 'Notariaat Pieter Croon. Stadsarchief Mechelen. Register 514 (1633-1636)'. Mechelen, 2010, pp. 208.

Nr. 49. Marvin Olbrechts 'Notariaat Alexander Guillielmus Bachusius. Registers 38 t.e.m. 40 (1714-1728) en losse akte 2428 (1727)'. Mechelen, 2010, pp. 142.

In dezelfde reeks gebeurden er ook aanvullingen op de Genealogie Suetens (delen 39a-d) en op de genealogie Goyheers (deel 6).
5. Gezinsreconstructies Hombeek en Leest
De Ware Vrienden maakten gezinsreconstructies voor Hombeek en Leest, telkens betreffende de periode 1595-1805.

De resultaten van deze en alle andere ontsluitingswerkzaamheden vindt men op de website www.dewarevrienden.net.

Aanwinsten en overdrachten

Tot de meest in het oog springende aanwinsten behoren:

- "Gazet van Mechelen" (1944-1979), 400 delen met ingebonden kranten geschonken door de erfgenamen van Gustaaf Goossens, ere-directeur van de Gazet van Mechelen
- Guldenboek van de Mechelse Handbooggilde (1423-1930). 1957-1964. 1 deel.
- Een album met daarin 118 doodsbrieven en huwelijksaankondigingen (1740-1779) betreffende Mechelse families, gedrukt bij o.a. Vander Elst en Hanicq
- een gelegenheidsgedicht voor abt Gerardus Rubens van de Sint-Bernardusabdij te Hemiksem, een gelegenheidsdruk uit 1736 van de Mechelse drukker Laurentius van der Elst

Stedelijke Erfgoedbibliotheek

Project "Gedrukte Stad"

In 2007-2008 liep in het Stadsarchief een project van de Short Title Catalogue Vlaanderen (STCV), een online databank waarin alle Vlaamse drukken uit de periode 1600-1800 ontsloten worden. Op basis van deze databank werd tevens wetenschappelijk onderzoek verricht rond het drukkerswezen in Mechelen. Om de resultaten van dit project bij het publiek bekend te maken, organiseerde een gemengde werkgroep van het stadsarchief, STCV-Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de stedelijke musea een vervolgpriject dat in het najaar van 2010 van start ging.

Onder de naam "Gedrukte Stad" werd dit luik gerealiseerd door middel van een tentoonstelling in het Museum Schepenhuis, een lezingenreeks in het kader van Soirée Lamot, een druk bijgewoond museumkamp voor kinderen en een publicatie. Met deze laatste hebben de betrokken projectpartners en auteurs een overzicht willen bieden van het onderzoek van de voorbije drie jaar. In deze publicatie werd uitgegaan van de levenscyclus van het Mechelse boek, ontstaan in de periode 1581-1800. Het gaat in op diverse aspecten van de drukkersactiviteiten, de handel en distributie en tenslotte de totstandkoming van de institutionele bibliotheekcollecties van de Grote Raad, het aartsbisdom en de stad Mechelen.

De tentoonstelling in Museum Schepenhuis van 16/10/2010 tot 16/01/2011 bracht het boeiende verhaal over de functie en betekenis van drukwerk in de Mechelse stedelijke samenleving tussen 1600 en 1800. In de eerste plaats lag de klemtoon op de oorsprong en evolutie van de diverse soorten drukwerk die in deze stad geproduceerd werden, en daarbij telkens de link leggend naar de historische context. In tweede instantie werd ingegaan op het verzamelen en op de historiek van de stedelijke erfgoedbibliotheek, waar uiteindelijk al dit drukwerk terecht gekomen is. De tentoonstelling mocht circa 5000 bezoekers verwelkomen.

Medewerking aan tentoonstellingen

Het stadsarchief leende archiefstukken, foto's of tekeningen uit aan de volgende tentoonstellingen:

- een 8-tal affiches en plakbrieven voor de tentoonstelling "Met de trein. 175 jaar sporen" in Lamot, van 19/06 tot 12/09/2010
- digitale reproducties voor de tentoonstelling "500 jaar houten gevels" in Kunstkamer 't Geveltje, Hanswijkstraat 52 ter gelegenheid van de Open Monumentendag op zondag 12 september 2010.

Regionale Beeldbank

(zie ook verslag Erfgoedcel Mechelen)

Als onovertroffen middel om rijke collecties beeldmateriaal voor een breed publiek te ontsluiten heeft de regionale beeldbank zijn rol verder kunnen zetten.

In het streven naar homogene collecties en daarbij specifiek de focus leggend op het oeuvre van de bekende Mechelse tekenaar Jan-Baptiste De Noter werden de tekeningen die tot de collecties van het OCMW en de Stedelijke Musea behoren ingescand en opgenomen in de beeldbank.

Verder werd ook het 19de eeuwse album *Vie et miracles de Saint Rombaut* (Brussel, 1847) integraal gedigitaliseerd. Het betreft 19de eeuwse, ingekleurde reproducties van de laatmiddeleeuwse reeks panelen betreffende het leven en werken van Sint-Rombout. De 25 panelen, toegeschreven aan de schilder Colijn De Coter (ca. 1440-1445 – ca. 1522-1532), hangen vandaag in het hoogkoor van de Sint-Romboutskathedraal, maar kwamen aanvankelijk uit de voormalige Sint-Romboutskapel aan het Sint-Romboutskerkhof. Toen er in de 19de eeuw een vernieuwde belangstelling kwam voor de kunst van de Vlaamse Primitieven, liet priester B. Vandale dit boek uitgeven.

Bij de opgenomen kleinere private en stedelijke collecties treffen we foto's aan rond thema's of onderwerpen variërend van het Mechels voetbal in de jaren 1940 en 1950, Mechelaars in Belgisch Congo (1900-1930), het jongenstehuis Ivo Cornelis (1930-1950) tot de kluizen van het voormalige klooster van de karmelietessen in de Adegemstraat.

Ter ondersteuning van het erfgoedproject "Met de trein" werden tientallen foto's, prenten, kaarten en affiches geselecteerd die verband hielden met de historiek van de spoorwegen in Mechelen en meer specifiek betreffende het reizen per trein.

Tenslotte hield archivaris Dieter Viaene de aandacht voor de beeldbankwerking levendig door tal van interessante bijdragen te leveren voor de websites van beeldbank en stadsarchief en voor het Mededelingenblad van de Kring en het stadsmagazine de Nieuwe Maan.

Restauratie en conservering

- Ten gevolge van een waterlek in de centrale verwarming liep op 10 december 2009 een 18de eeuws kaartboek (archief OCMW) waterschade op. Bij de vaststellingen bleek ook dat het schimmels bevatte. Het Noordbrabantse Restauratieatelier Helmond (NL) zorgde voor het ontschimmelen en herstellen van de band.
- Een vrijwilligster begon in december 2009 met een nazicht en zuurvrij (her)inpakken van het archief van de voormalige Commissie van Openbare Onderstand (COO, later OCMW). Dit rijke archief bestaat uit duizenden nummers en omvat stukken van verschillende Mechelse caritatieve en geestelijke instellingen uit voornamelijk het ancien regime en de negentiende eeuw. Op dit ogenblik zijn er zo'n 7500 van de circa 8000 charters nagezien en zuurvrij heringepakt.
- Erfgoedbibliotheek: in het kader van het nazicht van de Mechelse Bibliotheek (zie hierboven) worden beschadigde en kwetsbare boeken zuurvrij ingepakt. Een tijdelijke medewerkster is eveneens begonnen met het zuurvrij inpakken van alle tijdschriften.
- Schonen secretariaatsarchief: diezelfde tijdelijke medewerkster schoont ook het secretariaatsarchief. Daarbij worden de dossiers afgestoft, nietjes en paperclips verwijderd en wordt alles in gepaste zuurvrije dozen gestoken.

Willy Van de Vijver,
Stadsarchivaris